

До питання правового режиму земель і надр

Євгеній Баланик,

*здобувач ступеня вищої освіти «Магістр»,
юридичний факультет,*

*ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: balanykea@krok.edu.ua*

Вікторія Корольова,

*к.ю.н., доцент, професор кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,*

*e-mail: viktoriyav@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-2998-6144*

При вивченні теми правових режимів земель та надр, важливо розуміти, що ці аспекти відіграють значну роль у розвитку держави, сприяють підтримці екологічного балансу та задоволенню потреб суспільства. Поняття «правовий режим» є одним із ключових у правовій науці, однак серед науковців досі не існує єдиної думки щодо його однозначного тлумачення.

Більшість науковців розглядають категорію «правовий режим» в широкому та в вузькому значенні. У широкому розумінні це поняття охоплює не лише норми права, але й організаційно-правові механізми для забезпечення їх реалізації, створення умов для стабільного функціонування суспільних відносин. У вузькому значенні правовий режим означає закріплене в нормах права поєднання юридичних засобів, що характеризується наявністю особливих умов і визначеністю суспільних відносин, а також має на меті досягнення корисних результатів для суспільства і держави.

Особливість правового режиму конкретної галузі права визначається предметом та основними методами цієї галузі.

Щодо поняття «правовий режим земель» — це поняття, що узагальнює правову характеристику земель як об'єкта земельних відносин, яке містить вказівку на коло важливих правових відносин, що виникають з приводу землі.

Більшість науковців погоджується з тим, що охорона земель є ключовим елементом правового режиму земель. Причиною впровадження заходів щодо охорони земель є необхідність усунення негативних наслідків, що виникають через використання земельних ресурсів. Правова охорона земель являє собою, в першу чергу, дотримання правил їх раціонального використання.

Визначення правового режиму земель у контексті особливої охорони потребує також розробки відповідної нормативно-правової бази та застосування таких методів правового регулювання, які гарантують комплексний підхід до охорони земель з боку органів публічної влади, що реалізують права на землю від імені народу України.

Значення надр для суспільства є надзвичайно важливим. Вони виступають унікальним ресурсом, який має економічну цінність як частина геологічного середовища, що може використовуватися не тільки для добування корисних копалин, але й як просторовий базис для діяльності людей. Надра є окремим

природним об'єктом, що має особливий правовий режим, який регулює їх використання та охорону в рамках взаємозв'язку з іншими природними ресурсами.

Конституція України закріпила основні принципи правового режиму земель і надр у низці статей. Зокрема, в частині 1 статті 13 зазначено, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Права власника в цьому випадку реалізуються органами державної влади та місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України [1].

Реалізація конституційного положення щодо права власності Українського народу на природні ресурси здійснюється через відповідне ресурсове законодавство України.

Одним із таких нормативних актів у сфері земельних відносин є Земельний кодекс України. Для забезпечення організації раціонального використання та охорони земель всі землі поділяються на дев'ять категорій. Цільове призначення кожної земельної ділянки визначається законодавчо встановленими та уточненими відповідними органами влади межами її використання громадянами та юридичними особами [2, ст. 19]. Сутність кожної категорії земель більш детально розкривається у статтях ЗК України та інших положеннях спеціальних законодавчих актів.

Основним нормативно-правовим актом у сфері регулювання надрокористування є Кодекс України про надра, стаття 2 якого закріплює завдання регулювання гірничих відносин, зокрема забезпечення раціонального і комплексного використання надр для задоволення потреб у мінеральній сировині та інших потребах суспільного виробництва, охорони надр, гарантування безпеки людей, майна та навколишнього природного середовища під час користування надрами, а також захисту прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій та громадян [3].

Основи використання землі та надр як основних природних ресурсів закладені в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [4, ст. 5]. Цим Законом був визначений правовий режим використання природних ресурсів та закріплена охоронна функція держави щодо збереження навколишнього природного середовища.

Отже, нормативно-правове забезпечення землекористування та надрокористування в Україні являє собою правовий механізм, закріплений та конкретизований у нормах актів вітчизняного законодавства, спрямований на створення умов для раціонального використання та охорони земель і надр відповідно до потреб суспільства та держави.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

2. *Земельний Кодекс України від 25 жовтня 2001 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2002. № 3-4. Ст. 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.*
3. *Кодекс України «Про надра» від 27 липня 1994 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 36. Ст. 340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр#Text>.*
4. *Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.*